

کم یعنی زیاد

فن نگارش فیلم نامه کوتاه

فهرست:

مقدمه ویراست سوم: ۷

بخش ۱:

آماده شدن برای نگارش فیلم‌نامه کوتاه

۱. ارتباط با هدف ۲۴

۲. ارتباط با خود ۳۳

۳- ارتباط با فرایند ۴۶

۴. ارتباط با همکاری ۵۶

۵. ارتباط برقرار کردن با فیلم‌نامه‌ها ۷۴

۶. ارتباط برقرار کردن با شخصیت ۱۰۱

بخش ۲:

پنج فیلم‌نامه (نه چندان) آسان

۷. مکاشفه ۱۲۰

۸. تصمیم ۱۳۷

۹. مسابقه مشت زنی ۱۴۹

۱۰. ارتباط نامحتمل ۱۶۸

۱۱. فیلم‌نامه کوتاه بلند ۱۸۴

بخش ۳:

نه فیلم نامه‌ای که باعث می‌شوند کار آسان به نظر برسد

۱۲. آرام گرفتن ۲۰۸

۱۳. جمعیت خشن ۲۱۴

۱۴. کوشش ۲۲۷

۱۵. ژوزفین من ۲۳۵

۱۶. کاری که در حال انجام است ۲۴۹

۱۷. اسپاگتی لِنَا ۲۶۳

۱۸. نسیم خنک و باز ۲۹۶

۱۹. ساختن «بادبادک قاتل» ۳۲۰

۲۰. رقص آرام در راهروهای کوییک چک ۳۵۴

۲۱. نتیجه گیری ۳۹۳

واژگان ۳۹۵

مقدمه ویراست سوم

این کتاب، حاصل بیش از دو دهه تدریس فیلم‌نامه‌نویسی و تکنیک درام در دانشگاه ایالتی فلوریدا، و در واقع نتیجه‌ی مکاشفه‌ای ناگهانی است که من درباره‌ی اهمیت «ارتباط انسانی» در زندگی و داستان داشتم. طی این سال‌ها، در کمال مسرت، شاهد افزایش نقش ارتباط در داستان‌ها - اعم از کوتاه و بلند - بوده‌ام. و موضوع برخی از فیلم‌های سینمایی مثل **تصادف**، یا سریال‌ها مثل **کدبانوهای وامانده** (در اسپیزود «بهترین اتفاق ممکن»)، درباره‌ی شخصیت‌ی الی اسکروگرز)، خود مبحث ارتباط بوده است.

به علاوه شاهد افزایش اهمیت و اعتبار فیلم کوتاه (سی دقیقه یا کمتر) بوده‌ام. فیلم کوتاه از کاری صرفاً برای پیر کردن رزومه به قصد ورود به عرصه‌ی فیلم‌سازی حرفه‌ای، به یک فرم هنری مستقل تبدیل شده است. و به موازات رشد انفجارگونه‌ی علاقه و دسترسی به تولید و تماشای فیلم کوتاه در سراسر جهان - که به یمن اینترنت حاصل شده - فیلم کوتاه در شرف تبدیل شدن به مهم‌ترین فرم روایت کوتاه در دوران ماست.

اما طی سال‌های اولیه‌ی تدریس در دانشگاه ایالتی فلوریدا، جای خالی سه چیز را شدیداً احساس می‌کردم:

۱. یک کتاب آموزش پایه درباره‌ی فیلم‌نامه‌ی کوتاه.
 ۲. دسترسی به فیلم‌نامه‌ی فیلم‌های کوتاه، با این هدف که نویسندگان (و معلمان و دانشجویان) بتوانند تغییرات - خوب، بد، یا زشت - در مرحله‌ی تولید را ببینند و از آنها یاد بگیرند.
 ۳. گنجاندن مبحثی در کتاب‌های فیلم‌نامه‌نویسی که نشان دهد فیلم‌نامه‌ی خوب، چیزی بیش از کشمکش است.
- برای پیر کردن این جای خالی، طی سال‌ها و اغلب از راه آزمون و خطا - رویکردی عملی به فن نگارش فیلم کوتاه طراحی کردم که در اینجا به شما عرضه می‌کنم. منظورم از فن، به قول رابرت مک‌کی در کتاب **داستان**، «مجموع ابزارهای مورد

استفاده برای سوق دادن مخاطب به یک درگیری عمیق، حفظ این درگیری و در نهایت، دادن تجربه تکان دهنده و با معنا به عنوان پاداش» است. به عبارت دیگر، ارتباط برقرار کردن.

کتاب حاضر را با این فرض نوشته‌ام که ارتباط با خود و با دیگران - سنگ بنای هر فیلم‌نامه بزرگ است، اعم از کوتاه و بلند.

و به این باور رسیده‌ام که فن را می‌توان آموزش داد، هرچند با این نظر کنایه‌آمیز ویلیام گیbson، نمایشنامه‌نویس آمریکایی-کانادایی، موافق‌ام که «بقیه هنر است و دست خدا». فن را باید به کسانی آموزش داد که می‌خواهند فیلم‌های کوتاه تأثیرگذار بنویسند - فیلم‌هایی که به قول مایکل رایبگر در کتاب **کارگردانی فیلم: فن و زیبایی‌شناسی سینما**، به «شخصیت‌پردازی استادانه، سبکی فشرده و موجز در روایت و بیانی تازه و متمرکز» نیاز دارند. در واقع فیلم هرچه کوتاه‌تر باشد نیاز به فن بیشتر است.

رایبگر در همین کتاب می‌نویسد «ساختن فیلم پنج تا ده دقیقه‌ای خوب در حقیقت دشوارتر از فیلم سی دقیقه‌ای قابل قبول است.»

فیلم‌نامه‌نویسی چنان فن پیچیده و دشواری است که بهترین راه آموزشش این است: آن را به قطعات یادگرفتنی خرد کنیم و به هر قطعه به شکلی مجزا بپردازیم. در طراحی کتاب حاضر از همین شیوه استفاده کرده‌ام.

من به روش «یادگیری از طریق انجام کار» اعتقاد دارم. بنابراین قرار است در حین خواندن کتاب، پنج فیلم‌نامه کوتاه بنویسید که به تدریج طولانی‌تر و پیچیده‌تر می‌شوند و هرکدام روی جنبه خاصی از تکنیک درام و فن فیلم‌نامه‌نویسی تمرکز دارند. هر فیلم‌نامه روی مهارت‌ها و تکنیک‌هایی بنا می‌شود که در فیلم‌نامه قبلی فرافته‌اید. در شکل ایده‌آل، بعد از نوشتن هر پنج فیلم‌نامه با اغلب مباحث کوچک و بزرگ مطرح در فیلم‌نامه‌نویسی عملاً دست و پنجه نرم کرده‌اید.

هدف من همیشه این بوده و هست که دانشجویانم غنی‌ترین و بامعناترین آثار را خلق کنند - یعنی فیلم‌نامه‌های کوتاهی که منحصر به فرد و درعین حال جهان‌شمول باشند. هدف کتاب حاضر هم جز این نیست: ارائه رویکردی تجربی که به شما یا دانشجویان تان کمک می‌کند فیلم‌نامه‌های کوتاهی بنویسند که با مخاطب ارتباط برقرار می‌کند. برای دست‌یابی به این هدف، کتاب را به سه

بخش تقسیم کرده‌ام:

بخش اول: آماده شدن برای نوشتن فیلم‌نامه کوتاه. در این بخش به مسائل بنیادی و مقدماتی می‌پردازیم: اهمیت ارتباط با دیگران، ارتباط با مواد و مصالح و دیدگاه یگانه خود، ارتباط با فرایند خلاقه خود (چه در نویسندگی انفرادی و چه گروهی) و ارتباط با ماهیت فیلم‌نامه در عمیق‌ترین سطح که عبارت است از الگوهای تغییر با معنای بشر- و ارتباط با سطح ظاهری یا همان فرمت یا قطع فیلم‌نامه. به علاوه فصل تازه‌ای هم به این بخش اضافه کرده‌ام به نام «ارتباط با شخصیت»، که در واقع قلب هنر فیلم‌نامه‌نویسی است.

بخش دوم: پنج فیلم‌نامه (نه چندان آسان. این بخش، شما را در مسیر نگارش پنج فیلم‌نامه کوتاه هدایت می‌کند که هرکدام روی جنبه‌ای بنیادی از تکنیک درام تمرکز دارند:

۱. کشف: فیلم‌نامه‌ای سه صفحه‌ای با تمرکز روی شخصیتی که به مکاشفه می‌رسد و این کشف باعث تغییرش می‌شود.

۲. تصمیم: فیلم‌نامه‌ای پنج صفحه‌ای با تمرکز روی شخصیتی که تصمیمی می‌گیرد و این تصمیم باعث تغییرش می‌شود.

۳. مسابقه مشت‌زنی (خلق کشمکش): فیلم‌نامه‌ای پنج تا هفت صفحه‌ای با تمرکز روی شخصیتی که خواهان چیزی است که شخصیتی دیگر نمی‌خواهد آن را به او بدهد.

۴. ارتباط نامحتمل (خلق ارتباط): فیلم‌نامه‌ای هفت صفحه‌ای با تمرکز روی خلق الگویی معقول و پذیرفتنی اما غیر قابل‌پیش‌بینی از روابط انسانی.

۵. فیلم‌نامه کوتاه بلند: فیلم‌نامه‌ای ده تا پانزده صفحه‌ای با تمرکز روی نقل بهترین داستان برای سینما، با استفاده از تکنیک‌هایی که در چهار فیلم‌نامه اول فرا گرفته‌اید.

بخش سوم. نه فیلم‌نامه‌ای که باعث می‌شوند کار آسان به نظر برسد. برای اینکه ذهن‌تان روشن شود و الهام بگیرد، فیلم‌نامه ویزود «آرام گرفتن» و هشت فیلم پایان‌نامه دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه ایالتی

فلوریدا را در این بخش ارائه کرده‌ام که می‌توانید آنها را در دی‌وی‌دی همراه کتاب تماشا کنید. این مجموعه فوق‌العاده شامل سه فیلم برندهٔ جایزهٔ امی دانشجویی برای بهترین کمدی^۱ است که عبارت‌اند از جمعیت خشن که به ویراست جدید کتاب افزوده‌ام. و فیلم‌های کوشر، ساختن «بادبادک قاتل»، و دو فیلم برندهٔ اسکار دانشجویی^۲ به نام‌های رقص آرام در راهروهای کوییک‌چک و کاری که در حال انجام است. فیلم‌نامهٔ فیلم سی‌ثانیه‌ای «آرام گرفتن» و جمعیت خشن را به دیگر فیلم‌نامه‌های کوتاه کوتاه یعنی کاری که در حال انجام است، کوشر، و ژوزفین من که همگی زبرده صفحه‌اند و همگی نمونه‌های برجسته‌ای از داستان‌گویی جذاب در زمان بسیار کوتاه به حساب می‌آیند. اضافه کرده‌ام تا منبع الهامی باشد برای کسانی که تلاش دارند داستانی را در کمتر از ده دقیقه (یا کمتر از یک دقیقه) نقل کنند. این پنج فیلم‌نامهٔ آموزنده نشان می‌دهند که کم، حقیقتاً می‌تواند زیاد باشد.

از نویسندگان خواستم آن نسخه‌ای از فیلم‌نامه را برایم بفرستند که خودشان دوست داشتند چاپ شود. به خلاف اکثر فیلم‌نامه‌هایی که در بازار پیدا می‌کنید، هیچ‌کدام از این فیلم‌نامه‌ها از روی فیلم پیاده نشده‌اند. باب گری موقع فرستادن فیلم‌نامهٔ **ساختن «بادبادک قاتل»**، برایم نوشت «در مقابل این وسوسه مقاومت کردم که فیلم‌نامه را بازنویسی و با فیلم ساخته شده منطبق کنم. این همان فیلم‌نامه‌ای است که فیلم را از روی آن ساخته‌اند. فکر می‌کنم مشاهدهٔ تغییرات از فیلم‌نامهٔ نهایی تا فیلم تمام‌شده، جنبهٔ آموزشی بهتری دارد.»

با این حرف موافق‌ام. و شما این فرصت را دارید که با مقایسهٔ این هشت فیلم‌نامه با فیلم‌هایی که از روی آنها ساخته‌اند، تغییرات اعمال شده در آن سفر طاقت‌فرسا از فیلم‌نامه به فیلم را مشاهده و مطالعه کنید. توصیهٔ اکید دارم که قبل از دیدن فیلم‌ها و حتی قبل از خواندن بقیهٔ کتاب، فیلم‌نامه‌ها را بخوانید، چرا که در سراسر کتاب به آنها ارجاع داده‌ام.

در مقدمهٔ کوتاهی که برای هر فیلم‌نامه نوشته شده، از نویسنده خواسته‌ام نحوهٔ

1- Student Emmy Award for Best Comedy

2- Student Academy Award

تغییر فیلم‌نامه در حین ساخت را توضیح دهد. شش نویسنده -ایمان ظواهری (که فیلم‌نامه **جمعیت خشن** را به اتفاق برایان شارپ نوشته)، امی بارت، بری جنکینز، وس بال، لنی شاندر، و توماس جکسون- فیلم‌های شان را خودشان کارگردانی کرده‌اند که به ترتیب عبارت‌اند از **جمعیت خشن**، **کوشر**، **ژوزفین من**، **کاری که در حال انجام است**، **نسیم خنک و باز**، و **رقص آرام در راهروهای کوییک‌چک**. **ساختن «بادبادک قاتل»** را مت استیونز کارگردانی کرده که فیلم‌نامه «آرام گرفتن» و نیز داستان فیلم‌نامه **بادبادک** را نوشته- اما فیلم‌نامه آن را باب گری نوشته است. و فیلم‌نامه **اسپاگتی لینا** را ریچل ویتنستاین نوشته اما جو گرکو آن را کارگردانی کرده است.

برخی از این نویسندگان، مثل مت استیونز، فیلم‌نامه‌های کوتاه کوتاه (سی ثانیه‌ای) برای وبسایت‌هایی مثل myscene.com و دیگر رسانه‌های جدید نوشته‌اند که بازار رو به رشدی برای نویسندگان ماهر فیلم‌نامه‌های کوتاه به حساب می‌آیند. بقیه در حال نوشتن فیلم‌نامه بلند هستند، که گواهی است بر این حقیقت معمولاً نادیده‌گرفته‌شده که فیلم کوتاه گرچه یک فرم هنری مستقل- روش بسیار خوبی است برای کسب آمادگی جهت نوشتن فیلم‌نامه بلند. اصول دراماتیکی که در این کتاب مورد کاوش قرار گرفته، در تمام فیلم‌نامه‌های خوب اعم از کوتاه و بلند- پیدا می‌شوند. و حتی اگر در حال نگارش فیلم‌نامه سینمایی هستید، نوشتن فیلم‌نامه کوتاه به پرورش مهارت‌های شما کمک می‌کند. (خود من بعد از نوشتن پنج فیلم‌نامه بلند، یک فیلم‌نامه کوتاه نوشتم- به نام **عجب چالشی!**- که باعث شد احترام و ستایش بیشتری برای فیلم‌نامه‌نویسانی که کارشان در این کتاب چاپ شده قائل شوم). نوشتن فیلم‌نامه کوتاهی که با مخاطب ارتباط برقرار کند، همان مهارت و تمرکز را می‌طلبد که هنرمندان قرون وسطی صرف‌کننده‌کاری روی گردو می‌کردند. و نوشتن روی پوست گردو- یک پوست گردو- شما را وا می‌دارد که خلاق‌تر و مبتکرتر باشید. به همین دلیل است که من، با کمال معذرت، مخالفم با کسانی که می‌گویند نوشتن فیلم‌نامه کوتاه همان قدر مفید است که داشتن لب برای مرغ. این شاید دشوارترین آموزشی باشد که در زمینه فیلم‌نامه‌نویسی می‌بینید. و نوشتن فیلم‌نامه کوتاه، بهترین راه برای دیدن کار خود روی پرده و نشان

دادن کار خود به دیگران است. به قول مایکل رایبگر: «دیده شدن مقدمه‌ای است برای مورد توجه قرار گرفتن، و به دلایل آماری هم که شده، احتمال نشان دادن فیلم‌های کوتاه در جشنواره‌ها همیشه بیشتر از فیلم‌های بلند است». متأسفانه فیلم‌نامه‌های سینمایی مثل اسپرم‌اند: شانس ساخته شدنشان یک در میلیون است.

ولی شاید مهم‌ترین نکته این است: کتابی که در دست دارید اولین کتابی است که به کاوش در مفهوم ارتباط (در کنار کشمکش) به‌عنوان بخشی بنیادی از یک فیلم‌نامه خوب و فرایند فیلم‌نامه‌نویسی می‌پردازد. گنجاندن ارتباط انسانی در داستان‌ها به دانشجویان کمک کرده فیلم‌نامه‌های کوتاه غنی‌تر و بامعناتری بسازند که به فیلم‌های برنده جوایز تبدیل شده، در سراسر جهان به نمایش درآمده و مورد ستایش قرار گرفته‌اند. فیلم‌هایی که مطابق با فیلم‌نامه‌های خود ساخته شده‌اند، به جشنواره‌ها وارد شده و با مخاطب ارتباط برقرار کرده‌اند. امیدوارم شما هم به کمک این کتاب، موفق به این کار شوید. و به امید اینکه کتاب حاضر به کاهش کشمکش در دنیا کمک کند!